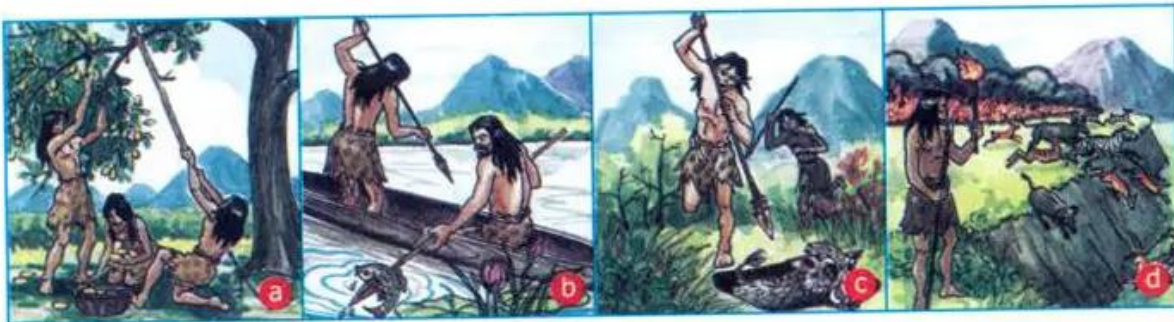

CHƯƠNG III CON NGƯỜI, DÂN SỐ VÀ MÔI TRƯỜNG

Bài 53. TÁC ĐỘNG CỦA CON NGƯỜI ĐỐI VỚI MÔI TRƯỜNG

I – Tác động của con người tới môi trường qua các thời kì phát triển của xã hội

– Thời kì nguyên thủy

Hình 53.1. Các hình thức khai thác thiên nhiên của con người thời nguyên thủy
a) Hái quả ; b) Bắt cá ; c) Săn bắt thú ; d) Đốt rừng để săn thú.

Trong thời kì này, con người sống hoà đồng với tự nhiên. Cách sống cơ bản là săn bắt động vật và hái lượm cây rừng.

Tác động đáng kể của con người đối với môi trường là con người biết dùng lửa để nấu nướng thức ăn, sưởi ấm và xua đuổi thú dữ. Con người đã đốt lửa dồn thú dữ vào những hố sâu để bắt, làm cho nhiều cánh rừng rộng lớn ở Trung Âu, Đông Phi, Nam Mỹ, Đông Nam Á bị đốt cháy.

– Xã hội nông nghiệp

Bên cạnh hoạt động săn bắn, con người đã bắt đầu biết trồng cây lương thực như lúa, lúa mì, ngô... và chăn nuôi dê, cừu, lợn, bò... Hoạt động trồng trọt và chăn nuôi đã dẫn con người tới việc chặt phá và đốt rừng lấy đất canh tác, chăn thả gia súc.

Hoạt động cày xới đất canh tác góp phần làm thay đổi đất và nước tầng mặt. Hậu quả là nhiều vùng đất bị khô cằn và suy giảm độ màu mỡ.

Nền nông nghiệp hình thành đòi hỏi con người phải định cư, từ đó nhiều vùng rừng bị chuyển đổi thành các khu dân cư và khu sản xuất nông nghiệp.

Hình 53.2. Con người trồng trọt (a) và chăn nuôi (b) trong xã hội nông nghiệp

Tuy nhiên, ngoài việc phá rừng, hoạt động nông nghiệp còn đem lại lợi ích là tích lũy thêm nhiều giống cây trồng, vật nuôi và hình thành các hệ sinh thái trồng trọt.

– Xã hội công nghiệp

Thế kỉ XVIII được coi là điểm mốc của thời đại văn minh công nghiệp. Việc chế tạo ra máy hơi nước sử dụng trong sản xuất, giao thông vận tải đã tạo điều kiện để chuyển từ sản xuất thủ công sang sản xuất bằng máy móc. Máy móc ra đời đã tác động mạnh mẽ tới môi trường sống.

Nền nông nghiệp cơ giới hoá tạo ra nhiều vùng trồng trọt lớn.

Công nghiệp khai khoáng phát triển đã phá đi rất nhiều diện tích rừng trên Trái Đất.

Đô thị hoá ngày càng tăng đã lấy đi nhiều vùng đất rừng tự nhiên và đất trồng trọt.

Bên cạnh những tác động làm suy giảm môi trường, nền công nghiệp phát triển cũng góp phần cải tạo môi trường. Ngành hoá chất sản xuất được nhiều loại phân bón, thuốc trừ sâu bảo vệ thực vật làm tăng sản lượng lương thực và khống chế được nhiều loại dịch bệnh. Nhiều giống vật nuôi và cây trồng quý được lai tạo và nhân giống.

Hình 53.3. Nhà máy ngày càng được xây dựng ở nhiều nơi

II – Tác động của con người làm suy thoái môi trường tự nhiên

Một trong những tác động lớn nhất của con người tới môi trường tự nhiên là phá huỷ thảm thực vật, từ đó gây ra nhiều hậu quả xấu.

▼ – Chọn một hoặc một số nội dung thích hợp ở cột bên phải (kí hiệu bằng a, b, c...) ứng với mỗi hoạt động của con người ở cột bên trái (kí hiệu 1, 2, 3,...) gây ra sự phá huỷ môi trường tự nhiên ở bảng dưới đây và ghi vào cột "Ghi kết quả".

Bảng 53.1. Những hoạt động của con người phá huỷ môi trường tự nhiên

Hoạt động của con người	Ghi kết quả	Hậu quả phá huỷ môi trường tự nhiên
1. Hái lượm		a) Mất nhiều loài sinh vật
2. Săn bắt động vật hoang dã		b) Mất nơi ở của sinh vật
3. Đốt rừng lấy đất trồng trọt		c) Xói mòn và thoái hoá đất
4. Chăn thả gia súc		d) Ô nhiễm môi trường
5. Khai thác khoáng sản		e) Cháy rừng
6. Phát triển nhiều khu dân cư		g) Hạn hán
7. Chiến tranh		h) Mất cân bằng sinh thái

– Hoạt động chặt phá rừng bừa bãi và gây cháy rừng sẽ dẫn đến nhiều hậu quả nghiêm trọng. Theo em, đó là những hậu quả gì ?

III – Vai trò của con người trong việc bảo vệ và cải tạo môi trường tự nhiên

Nhiều hoạt động của con người đã tác động tới môi trường tự nhiên, gây ô nhiễm và làm suy thoái môi trường. Tuy nhiên, với sự hiểu biết ngày càng tăng, con người đã và đang nỗ lực để khắc phục tình trạng đó, đồng thời bảo vệ và cải tạo môi trường tự nhiên. Những biện pháp chính là :

- Hạn chế phát triển dân số quá nhanh
- Sử dụng có hiệu quả các nguồn tài nguyên
- Bảo vệ các loài sinh vật
- Phục hồi và trồng rừng mới
- Kiểm soát và giảm thiểu các nguồn chất thải gây ô nhiễm
- Hoạt động khoa học của con người góp phần cải tạo nhiều giống cây trồng, vật nuôi có năng suất cao.

▼ *Hãy nêu những biện pháp bảo vệ môi trường tự nhiên khác mà em biết.*

Nhiều hoạt động của con người gây hậu quả xấu đối với môi trường : làm mất các loài sinh vật, làm suy giảm các hệ sinh thái hoang dã, làm mất cân bằng sinh thái. Tác động lớn nhất của con người tới môi trường tự nhiên là phá hủy thảm thực vật, từ đó gây ra xói mòn và thoái hoá đất, ô nhiễm môi trường, hạn hán, lụt lội, lũ quét...

Con người đã và đang nỗ lực để bảo vệ và cải tạo môi trường tự nhiên.

Mỗi người đều phải có trách nhiệm trong việc bảo vệ môi trường sống của mình.

C âu hỏi và bài tập

1. Trình bày nguyên nhân dẫn tới suy thoái môi trường do hoạt động của con người.
2. Kể tên những việc làm ảnh hưởng xấu tới môi trường tự nhiên mà em biết ; tác hại của những việc làm đó ; những hành động cần thiết để khắc phục ảnh hưởng xấu đó rồi liệt kê vào bảng 53.2.

Bảng 53.2. Bảng ghi những việc làm ảnh hưởng xấu tới môi trường tự nhiên và biện pháp khắc phục

<i>Tên việc làm</i>	<i>Tác hại</i>	<i>Hành động cần làm để khắc phục</i>